

РОЗДІЛ IV

Світове господарство й міжнародні економічні відносини

УДК 339.5/9 (494.9)

І. О. Балак – кандидат економічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

Зовнішньоекономічна діяльність Ліхтенштейну

Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин ВНУ ім. Лесі Українки

Зовнішньоекономічна діяльність Ліхтенштейну є провідною складовою частиною економіки країни. Її формами виступають зовнішня торгівля, інвестиції та туризм. Проаналізовано основні показники розвитку зовнішньої торгівлі товарами. Головними зовнішньоторговельними партнерами є країни Західної Європи. Надання туристичних послуг – галузь міжнародної спеціалізації країни. Розвивається переважно активний та пізнавальний туризм. Основні туристичні потоки також надходять із країн-сусідів. У відносинах з Україною варто відзначити їх невеликі обсяги на користь Ліхтенштейну й спадні тенденції.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, зовнішня торгівля, товар, послуга, експорт, імпорт, інвестування, туризм.

Балак И. А. Внешнеэкономическая деятельность Лихтенштейна. Внешнеэкономическая деятельность Лихтенштейна – это ведущая составная часть экономики страны. Её формами выступают внешняя торговля, инвестиции и туризм. Анализируются основные показатели развития внешней торговли товарами. Главными внешнеторговельными партнёрами есть страны Западной Европы. Предоставление туристических услуг – это отрасль международной специализации страны. Развивается прежде всего активный и познавательный туризм. Основные туристические потоки тоже поступают со стран-соседей. В отношении с Украиной следует отметить их небольшие объёмы в пользу Лихтенштейна и нисходящие тенденции.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внешняя торговля, товар, услуга, экспорт, импорт, инвестирование, туризм.

Balak I. O. The Liechtenstein Foreign Economic Activity Liechtenstein foreign economic activity is a leading component of the economy. Its forms are the foreign trade, investment and tourism. There are analyzed the foreign trade main indicators. The main foreign trade partners are the Western Europe countries. Provision of travel services is the country international specialization branch. The active and cognitive tourism are mainly developed there. The major tourist flows also come from neighboring countries. In relations with Ukraine should be noted their small amounts in favor of Liechtenstein and decreasing trends.

Key words: foreign economic activity, foreign trade, goods, services, export, import, investment, tourism.

Постановка наукової проблеми та її значення. «Карликові» держави Західної Європи, маючи обмежений природно-ресурсний потенціал та вузькогалузеву спеціалізацію господарства, водночас демонструють високі показники економічного розвитку. Князівство Ліхтенштейн не є винятком. Воно є однією з найменших держав світу, але темпи та рівень розвитку його господарства не поступаються багатьом великим розвиненим державам. Це досягається, передусім, завдяки активному веденню зовнішньоекономічної діяльності. Актуальність проблеми та недостатній рівень її розробки у вітчизняній науці зумовили вибір цієї теми.

Аналіз останніх досліджень з цієї проблеми. У сучасній пострадянській науці особливості економічного розвитку «карликових» країн Західної Європи висвітлені неповно та недостатньо. Так, російські вчені А. Булатов [1], В. Ломакін [6], А. Киреев [4] у своїх дослідженнях значну увагу приділяють західноєвропейській економіці загалом, розкривають розвиток її сфер, інтерналізацію та глобалізацію європейської економічної системи, сучасний стан господарства окремих, переважно великих країн регіону.

Вітчизняна наука може відзначитися доробками В. Козика [5], А. Румянцева [7], А. Філіпенка [3], проте в них також увагу звернено на комплексний розвиток регіону Західної Європи, економіку низки держав, однак сучасна зовнішньоекономічна діяльність Ліхтенштейну не входить до кола їхніх напрацювань.

Тому зроблено спробу дослідити економічну систему Ліхтенштейну, зокрема його зовнішньоекономічну діяльність.

Формулювання мети та завдань дослідження. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність країни в працях вітчизняних дослідників висвітлена недостатньо, то *метою* цієї роботи є розкриття сучасних особливостей розвитку зовнішньоекономічної діяльності Ліхтенштейну, відносин князівства з Україною. Поставлено такі *завдання*: висвітлити товарну та географічну структуру зовнішньої торгівлі Ліхтенштейну; визначити основні тенденції розвитку туризму в межах держави; проаналізувати динаміку зовнішньоторговельних відносин Ліхтенштейну та України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Князівство Ліхтенштейн, підтримуючи тісні економічні зв'язки зі Швейцарією (угоду про митний союз обох держав укладено ще в 1924 р.), водночас не є нейтральною державою. Держава – член різних міжнародних держав, як-от: ООН, ЄАСТ, СОТ, із 01.05.1995 р. входить до ЄЕЗ. Доходи від зовнішньоекономічної діяльності є вагомою складовою частиною бюджету держави.

Економіка Ліхтенштейну експортно орієнтована. Традиційно експорт майже вдвічі перевищує імпорт, причому на фоні зростання зовнішньоторговельного обороту в 1990–2008 рр., починаючи з 2009 р., намітилася спадна тенденція, що пояснюється кризовими явищами в європейській економіці (рис. 1).

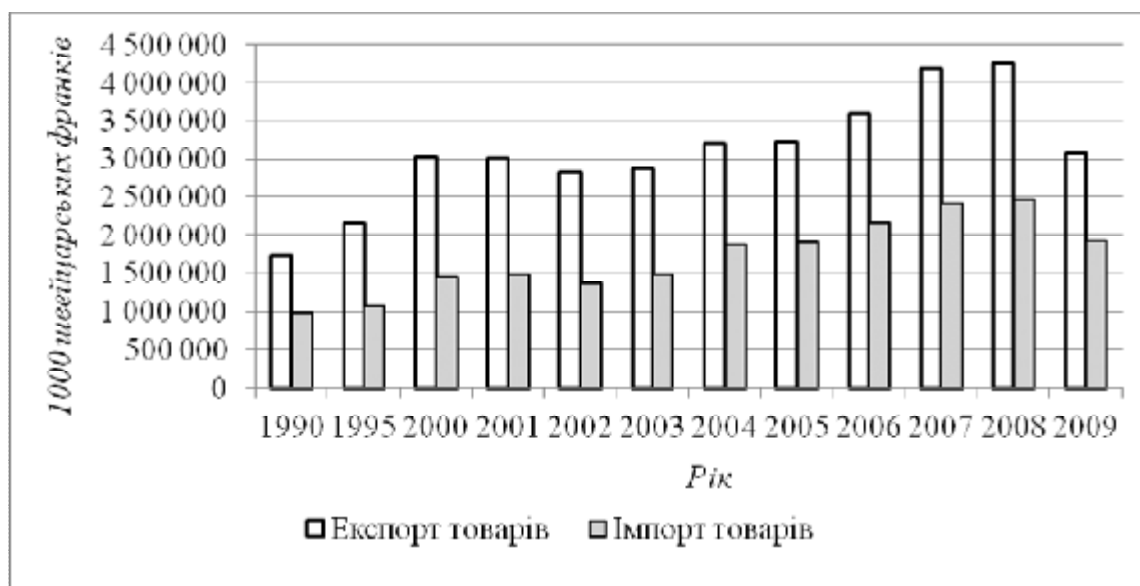

Рис. 1. Зовнішня торгівля товарами Ліхтенштейну (складено за: [9])

Оскільки Ліхтенштейн – невелика за площею та бідна на корисні копалини країна, то в імпорті переважають продукти добувної промисловості, машинне устаткування, металеві вироби, текстиль, меблі, деревина, папір, продовольство (табл. 1). Натомість статтями експорту є продукція точного машинобудування, медичне й оптичне обладнання, товари хімічної промисловості, металопродукти, транспортні засоби, поштові марки, кераміка, продукти харчування та напої.

Основні зовнішньоторговельні партнери Ліхтенштейну – країни Західної Європи, проте, безумовно, домінує товарообмін зі Швейцарією. Слід відзначити експорт до ФРН (24 % від загальної вартості експорту), Австрії (11 %), Франції (10 %), Італії (7 %), Великобританії (4 %) (рис. 2).

Основні статті експорту та імпорту товарів Ліхтенштейну*
(1000 шв. фр.; на кінець року)

Товарна група	2007		2008		2009	
	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт
1. Продукція сільського господарства та рибальства	4427	5776	6773	5169	6171	5407
2. Вугілля; сира нафта та газ	5	13 809	–	13 841	–	12 052
3. Продукція гірничодобувної промисловості	341	4397	407	5477	303	3944
4. Продукти харчування та напої	281 814	80 111	278 429	83 424	285 763	76 564
5. Текстиль та одяг, включаючи шкіряний одяг	29 860	39 919	20 404	34 333	17 236	30 206
6. Деревина; папір	25 324	76 717	25515	86 621	24 337	81 092
7. Кокс та нафтопродукти	1848	995	2388	1340	2074	1205
8. Хімічна продукція; гума, ядерне паливо	274 052	170 818	283 347	188 288	308 532	168 532
9. Інша мінеральна продукція	283 741	160 554	256 533	157 232	200 462	128 871
10. Метал, металопродукти, крім машин	798 798	631 280	800 216	653 158	574 762	451 617
11. Машини; медична продукція; оптика	1 973 770	936 203	2 102 880	910 545	1 281 476	703 912
12. Транспортні засоби	363 674	94 047	351 142	131 703	282 785	95 966
13. Меблі та інша продукція	71 131	164 665	74 503	139 337	74 802	130 529
14. Вторинна сировина й відходи	20 566	6338	27 221	9111	9808	6519
17. Неринкові товари	2823	2179	4284	3339	1881	2591
19. Неідентифіковані товари	49 542	28 664	11 442	38 035	10 595	25 300

* Складено за: [9].

Рис. 2. Експорт товарів Ліхтенштейну за регіонами світу
(складено за: [8])

Серед основних напрямів експорту товарів Ліхтенштейну варто також виділити Північно-Східну Азію, а саме Китай (3 %), Японію (2 %), та Північну Америку, зокрема США (11 %).

Щодо імпорту, то стратегічними партнерами Ліхтенштейну є країни Західної Європи (рис. 3). Серед них можна виділити ФРН (41 %), Австрію (35 %), дещо відстає Італія (4 %).

Рис. 3. Імпорт товарів Ліхтенштейну за регіонами світу (складено за даними: [8])

Близько 30 % бюджету Ліхтенштейну складається з податків від близько 74 тис. міжнародних концернів та іноземних компаній, які зареєстровані на території країни завдяки низькому рівню оподаткування, нескладним правилам реєстрації й жорстким правилам збереження фінансової таємниці. Фактично Ліхтенштейн є офшором у самому серці Західної Європи. Відповідно, дані із прямого іноземного інвестування – це банківська таємниця. Особливістю банківської системи країни також є те, що більшість швейцарських банків – це дочірні компанії Ліхтенштейну. Офіційна статистика надає відомості про інвестиції в бюджет країни. Так, державний бюджет отримав на кінець 2009 р. понад 69 млн шв. фр., а місцеві бюджети – 148,5 млн шв. фр. (табл. 2).

Таблиця 2

Інвестиції до бюджетів різних рівнів у Ліхтенштейні* (на кінець року; млн шв. фр.)

Показник	Рік	1995	2000	2005	2008	2009
Чисті інвестиції в державний бюджет		72,0	75,7	–	72,8	69,4
Чисті інвестиції в місцеві бюджети		–	103,3	75,5	126,4	122,4

* Складено за: [10].

Такі відмінності в обсягах надходжень свідчать про розвинутий і високий рівень місцевого самоврядування в країні. Із 01 січня 2011 р. тут вступила в дію нова податкова система, що є ще більш ліберальною для розвитку підприємницької ініціативи, тому це сприятиме надходженню інвестицій із-за кордону.

Важлива стаття доходу господарства Ліхтенштейну – туризм. Країна є визнаним центром зимового туризму. Тут переважають такі види туризму, як гірськолижний спорт, дельта- й параплантаризм, альпінізм. Улітку в країні туристи здійснюють піші походи, велотури, пізнавальні екскурсії та катаються на роликівих ковзанах. І якщо головний лижний курорт – це Малбюн, то влітку для відпочинку підійде будь-який регіон держави.

У 2010 р. у Ліхтенштейні здійснено 166 835 ночівель у закладах розміщення туристів. Причому 69 % – у готелях, 9 % – у кемпінгах, 14 % – у мебльованих квартирах, по 4 % – у молодіжних гуртожитках та хостелах. Найбільше ночівель здійснили гості зі Швейцарії (53 885) і ФРН (49 385), Австрії (4529), Великобританії (4407), США (3796), Італії (3571), Бельгії (3316), Нідерландів (2968), Люксембургу (2881) та Франції (2553) [8]. 10 % усіх ночівель у країні припадає на внутрішній туризм. І якщо ліхтенштейнці ночують у мебльованих квартирах, то швейцарці люблять зупинятися в готелях та кемпінгах, німці – у готелях та мебльованих квартирах, а всі інші іноземні гості, безумовно, віддають перевагу готелям.

Оскільки саме готелі – найпопулярніші заклади розміщення туристів, то варто детальніше розглянути результати їх функціонування. Найбільше туристів зупинилося у 2010 р. в готелях долини Рейну (83 % прибуттів). На альпійські готелі припадає 17 %. Щодо тривалості перебування, то 67 % усіх ночівель здійснено в готелях долини Рейну, а 33 % – в альпійських готелях.

У регіональному розрізі найбільше прибуттів було у Вадуці (17 176), Трісенберзі (13 225), Бальцерс-Трісені (12 319), значно відстають Шаан-Планкен (5291), Унтерланд (3804). Аналізуючи тривалість перебування за регіонами, варто відзначити, що 39 % усіх ночівель здійснено в Трісенберзі, 23 % – у Вадуці, 21 % – у Бальцерс-Трісені, 11 % – у Шаан-Планкені та 6 % – в Унтерланді. У середньому найдовше в Ліхтенштейні зупиняються туристи з Латвії (5,6 ночівель), Люксембургу (4,7), Тайваню (4,0), Бельгії (3,9), Греції (3,7), Південної Кореї (3,7), Туреччини (3,7) [9].

Одним із зовнішньоекономічних партнерів Ліхтенштейну є Україна, проте зовнішньоторговельний оборот між країнами тут незначний. Обсяги від торгівлі товарами між обома країнами вищі від аналогічного показника із торгівлі послугами. Аналізуючи рис. 4, можна відзначити домінування експорту Ліхтенштейну, причому найбільший сплеск відбувся у 2003 р.

Рис. 4. Зовнішня торгівля товарами Ліхтенштейну з Україною (Складено за: [2], дані за січень–серпень 2011 рр.).

Протягом 2004–2007 рр. значно скоротилися обсяги експорту Ліхтенштейну в Україну. Останніми роками тенденція змінилася, але пожвавлення є незначним. Щодо імпорту українських товарів до Ліхтенштейну, то, починаючи з 2003 р., відбувається скорочення обсягів торгівлі, проте у 2011 р. спостерігається зростання. У зовнішній торгівлі послугами немає такого вираженого переважання Ліхтенштейну (рис. 5).

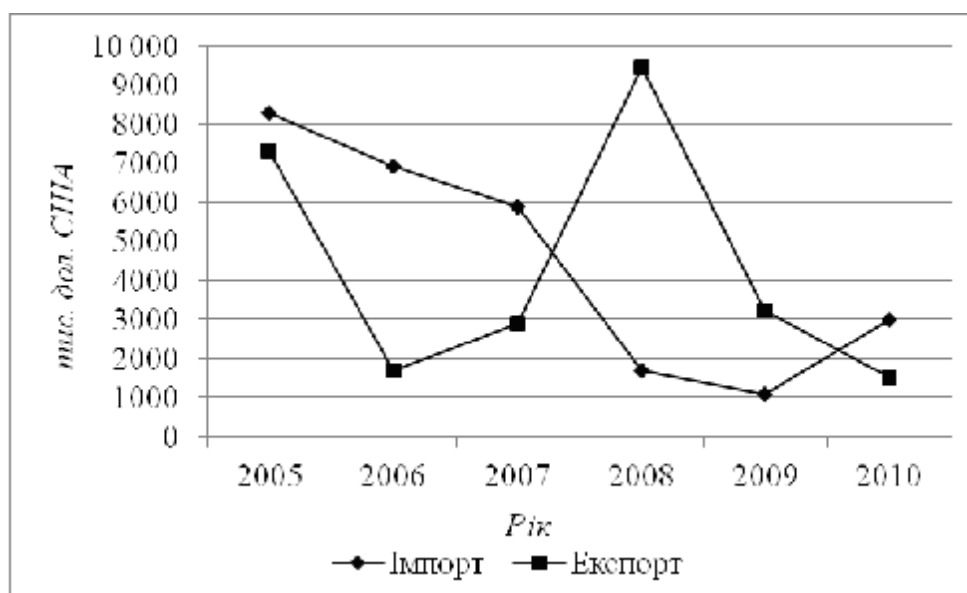

Рис. 5. Зовнішня торгівля послугами Ліхтенштейну з Україною (складено за: [2])

Найбільшого обсягу експорт послуг до України з Ліхтенштейну сягнув у 2008 р., натомість обсяги імпорту послуг із нашої держави скорочуються, незначно зрісши у 2010 р.

Даних про інвестиційну діяльність між обома державами та туризм немає або їх величина дуже мала. Частково ці показники можуть відображатися в межах зовнішньої торгівлі послугами.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, Ліхтенштейн, будучи однією з найменших країн Західної Європи, активно проводить зовнішньоекономічну діяльність. Її найпоширенішими формами є зовнішня торгівля (переважно товарами), інвестування та банківська діяльність. Щоправда, щодо двох останніх статистичного матеріалу фактично немає, оскільки Ліхтенштейн дотримується суворих норм збереження комерційної та банківської таємниці. Окрім фінансових, країна також спеціалізується на наданні туристичних послуг. Основною групою споживачів виступають туристи з країн Західної Європи. Також досліджено наявні зовнішньоекономічні зв'язки Ліхтенштейну й України. Найактивніше вони виражаються в торгівлі товарами та послугами, проте їх динаміка постійно змінюється.

У подальших дослідженнях передбачається розглянути особливості зовнішньоекономічної діяльності інших «карликових» країн Західної Європи і їхні відносини з Україною.

Список використаної літератури

1. Булатов А. С. Мировая экономика : учебник / А. С. Булатов. – М. : Юрист, 2002.
2. Географічна структура зовнішньої торгівлі України з країнами світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
3. Економіка зарубіжних країн : підручник / за ред А. С. Філіпенка. – К. : Либідь, 1996.
4. Киреев А. Международная экономика : учеб. пособие / А. Киреев. – М., 2000.
5. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини / Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. – К. : Знання-Прес, 2002.
6. Ломакин В. К. Мировая экономика : 3-е изд. / В. К. Ломакин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 672 с.
7. Румянцев А. П. Міжнародна економіка: підручник / А. П. Румянцев. – К. : Знання, 2003.
8. Liechtenstein in Figures [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.as.llv.li/>
9. Liechtenstein in Zahlen [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.as.llv.li/>
10. Öffentliche Finanzen [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.as.llv.li/>

Статтю подано до редколегії
14.11.2011 р.